

**PRO
SOS**
..... HANKE

Aikuissosiaalityön tietopohjan KAIMER-teorialla tulkiten

Jyväskylän yliopisto/ Kokkolan yliopistokeskus Chydenius
Aila-Leena Matthies, Anu-Riina Svenlin, Katri Viitasalo ja Niina Rantamäki 2019

27.6.2019

NÄYTTÖÖN PERUSTUVA KÄYPÄ HOITO vs. TIETOON PERUSTUVA SOSIAALITYÖ

- Lääketieteellinen maailmankuva
- Eksakti tieto -käsitys
- Diagnoosi A + hoito B = vaikutus C
- Tarpeeksi usein toistettu koeasetelma + satunnaistettu vertailuryhmä tuottaa näytön vaikuttavuudesta
- Toimintavarmuus: kaavamainen prosessi ja hierarkkinen tehtäväjako
- Tietopohja = luettelo hoidoista joilla hyväksytty näyttö
- Yhteiskunta- ja monitieteellinen maailmankuva
- Tiedon kriittinen arvio, tieto valtana
- Sosiaalisten tilanteiden ainutlaatuisuus+ kompleksiset vaikutussuhteet
- Paras saatavilla oleva tieto (tutkimuspohjainen, ammatillinen, kokemustieto, paikallinen) + tilannekohtainen harkinta
- Toimintavarmuus: kokonaisvaltainen vastuullisuus + reflektio / harkinta + vuorovaikutus
- Tieto metodisista mahdollisuuksista + luova soveltaminen tilanteeseen

KAIMeR- teoria sosiaalityön käytännön tietopohjan jäsentäjänä (Blom & Morén 2010)

Kehitetty yhdessä sosiaalityöntekijöiden kanssa Uumajan yliopistossa Ruotsissa

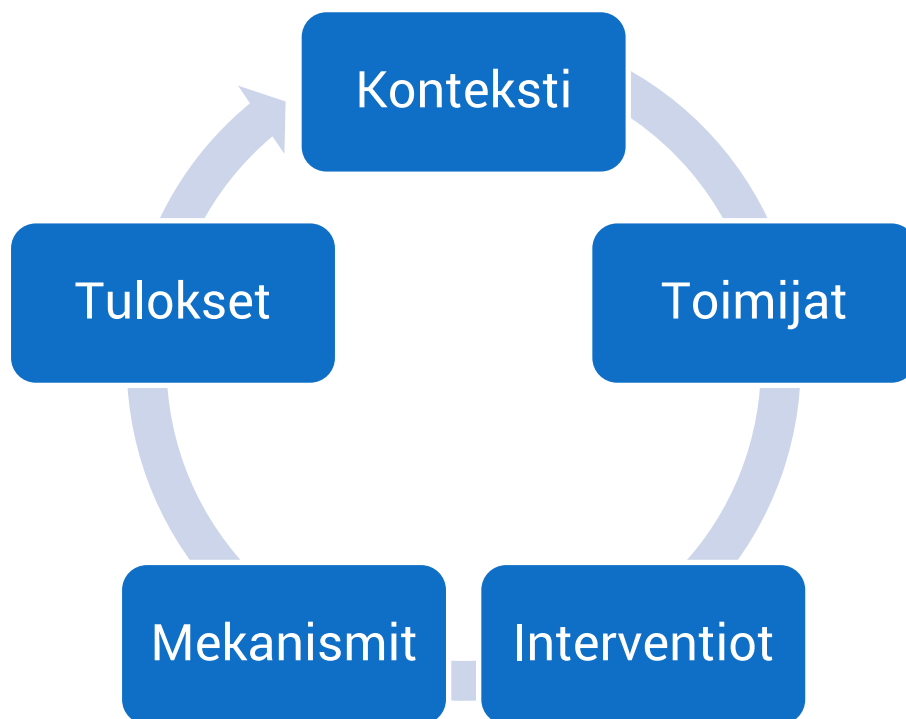
1. **Kontexts** → Kontekstit, asiayhteydet
2. **Aktörer** → Toimijat
3. **Insatser** → Interventiot, toimenpiteet, tuen sisältö
4. **Mekanismer** → Mekanismit
5. **Results** → Tulokset ja vaikutukset

Björn Blom & Stefan Morén (2010) Explaining Social Work Practice – The CAIMeR Theory. Journal of Social Work, 10(1): 98–119

Myös Anu-Riina Svenlinin (JYU/KYC) sosiaalityön väitöskirjassa

Aikuisosiosiaalityön tietopohjan osa-alueet KAIMeR-teorian mukaan

Blom et Morén (2010) Explaining
Social Work Practice – The
CAIMeR- Theory. Journal of
Social Work 10(1): 98–119

Konteksti – aikuissosiaalityön asianyhteys

KAIMeR-teoriassa:

- Interventioiden kontekstit ja asiakkaiden elämismaailma (toimintaympäristö, sosiaaliset ongelmat ja voimavarat)
- Yhteiskunnallis-kulttuurinen konteksti (hyvinvointivaltiollis-poliittinen tilanne, aikalaisanalyysit), edistävät ja estävät tekijät
- Kontekstissa vaikuttavat mekanismit esim. markkinatalous, organisaatioiden ja työyhteisöjen dynamikka

Aikuissosiaalityön käytännössä esimerkiksi

- Sosiaaliset ongelmat asiakkaiden elämäntilanteen määrittäjänä – uniikki kompleksisuus vrt. standardisoidut diagnoosit
- Yhteiskunnalliset muutokset yksilön ja yhteisöjen elämään heijastuen [syvenevä eriarvoisuus, toimeentulokysymykset, paikkakunnan väestö-, ja palvelumuutokset, työmarkkinat, asuminen, koulutuspolut, maahanmuuttajien integraatio, riippuvuudet, mielenterveyden haasteet]
- Palvelujärjestelmä: aikuissosiaalityön tekemisen mahdollisuudet ja kasvava haasteellisuus
- Tarve jatkuvaan erityistason tietoon, esim. aktiivointi, päihteet, sosiaaliturvaetuudet, monikulttuurisuus

JÄNNITE: Kontekstin kompleksisen kokonaisuuden kohtaaminen vai työn yksinkertaistaminen rajaamalla ja kohdistamalla?

Toimijat aikuissosiaalityössä

KAIMeR-teoriassa:

- ensisijaiset viralliset toimijat: sosiaalityöntekijät, heidän ihmiskuvansa, käsityksensä yhteiskunnasta ja sosiaalityöstä
- asiakkaat, heidän ihmiskuvansa, käsityksensä yhteiskunnasta ja sosiaalityöstä
- muut interventioon suoraan osalliset työntekijät ja heidän ihmiskuvansa, käsityksensä yhteiskunnasta ja sosiaalityöstä
- muut epäviralliset interventiota tukevat henkilöt ja tahot, kuten läheiset, naapurit, ystävät, joilla ei virallista statusta intervention toteuttamisessa, heidän ihmiskuvansa, käsityksensä yhteiskunnasta ja sosiaalityöstä

Aikuissosiaalityön käytännössä esimerkiksi

- Asiakkaan oma toimijuus omassa elämässä, palvelujen kehittämisessä, yhteiskunnassa
- Asiakkaan omat verkostot ja elinympäristö
- Asiakkaat ryhmänä, asiakkaiden keskinäissuhteet
- Ammatillaiset: aikuissosiaalityön tiimit ja tehtäväkuvat
- Aikuissosiaalityön johtajuus
- Monimutkaistuvat ja muuttuvat organisaatiot toimijoina (ei vain kontekstina)
- Muut organisaatiot: ESIM: KELA, TE-keskus, terveydenhuolto toimijoina, yhteistyökumppaneina, toimeksiantajina
- Järjestöt, seurakunta, paikallisyhteisöt
- Elinkeinoelämä, työelämä, yrittäjät
- Poliitikot, päättäjät, vaikuttajat, Media, sosiaalinen media, julkisuus

JÄNNITE - Tasavertainen toimijuus ja työnjako yhdessä vai vastuun pallottelu ja alistaminen? Ihmiskuva ja käsitys yhteiskunnasta ja sosiaalityöstä vaikuttavat toimijuuksien tunnistamiseen!

**PRO
SOS**
..... HANKE

Toimenpiteet aikuissosiaalityössä (Interventiot)

KAIMeR-teoriassa

- sosiaalityöntekijän (viralliset ja epäviralliset) interventiot, pakolliset viranomaistehtävät, muu ammatillinen ja epävirallinen paneutuminen ja panostus ja tuki
- asiakkaan omat toimenpiteet, toimijuus, ponnistelut, ratkaisut, valmius
- muiden toimijoiden (viralliset ja epäviralliset) toimenpiteet; menetöt, mallit, voimavarat, resurssointi, verkostot, ideat, myötätunto, käytännön apu, sosiaalinen tuki ja kontrolli

Aikuissosiaalityön käytännössä esimerkiksi

- Ennaltaehkäisevät, etsivät ja tiedottavat toiminnot
- Kohtaaminen – paneutuminen – myötätunto
- Asiakastyön prosessointi: sosiaalityön vaihemalli: Palveluohjaus, palvelutarpeen arviointi, asiakassuunnitelma, interventio, arviointi
- Sosiaalityön oma tuki ja muualta haettavat tuet
 - Sosiaalinen kuntoutus/Ryhmät
 - Työmarkkinavälineet
 - Taloudellinen avustaminen => taloussosiaalityö
 - Palveluketjutus
 - Poisohjaus
 - Kotikäynnit
- Arviointi, molemminpuolinen palautteen antaminen

JÄNNITE:

- Pitäytyminen tavanomaisissa asiakastyön rutiineissa ja avun tarjolla pitämisessä vai intensiivinen pyrkimys ja motivointi muutokseen eri toimenpiteitä rohkeasti kokeillen?

Mekanismit vaikuttamassa aikuissosiaalityön tuloksiin

KAIMeR-teoriassa

- interventiossa ja vuorovaikutuksessa vaikuttavat sosiaaliset, sosiaalipsykologiset ja psykologiset mekanismit
- interventiossa vaikuttavat voimat, vuorovaikutus ja rakenteet – vuorovaikutus jännitekenttänä
- mekanismit, jotka esim. laukaisevat muutoshalua, riskienottoa ja motivaatiota
- keskustelussa ilmenevien ulkoisten vaikutteiden sisäistäminen asiakkaan omaksi sisäiseksi dialogiksi
- asiakkaan sisäisen dialogin ulkoistaminen toiminnaksi, muutokseksi käytöksessä ja vuorovaikutuksessa
- muutokset kaikissa toimijoissa

Aikuissosiaalityön käytännössä esimerkiksi

- Mekanismi koostuu vaikuttavista voimista, vuorovaikutuksesta ja rakenteista
- Voimat näyttäytyvät jännitekenttänä joka on läsnä vuorovaikutuksessa eri suuntaan vetäviä jännitteitä
- Vuorovaikutus, ja sen herättämä oma ajattelu käynnistää muutoshalua, tahtoa, joka on mekanismia aktivoiva voima = toivon herääminen!
- Jo sisäisesti oleva tahtotila muuttuu toiminnaksi vuorovaikutuksessa

Vuorovaikutuksen mekanismit (esimerkkejä)

- Paneutuva, jalkautuva työorientaatio
- Inhimillisuus ja vastuullisuus – ”joku paikka jossa välitetään siitä mitä ihmisille kuuluu”
- Empatia – myötätunto – eläytyminen
- Yksilöllisesti räätälöity, ei-standardimainen tuki
- Osallisuus A: Asiakkaan oma toimijuus ja arvostus
- Osallisuus B: Asiakkaan kokemus, että työntekijä osallistuu elämäntilanteen solmujen ratkomiseen
- Suostuminen yhteistyöhön puolin ja toisin
- Monien samanaikaisten tekijöiden hyvä kehä
- Onnistunut yhteistyö useiden eri toimijoiden kesken
- Kohtaamispaikat, matalan kynnyksen palvelut

Aikuissosiaalityön rakenteisiin sisältyvät mekanismit (esimerkkejä)

- Muiden järjestelmien ongelmien paikkaaminen – mutta jonkun on sekin tehtävä!
- Sosiaalityön oman paikan raivaaminen rakenteissa
- Vallan jakaminen asiakkaan kanssa
- Johtajuus innostajana vai jarruttajana
- Vaikuttaminen muutoksina rakenteissa
- Rakenteet mahdollistajina, mekanismeina, joilla muutos saadaan aikaan:

esim. palveluverkostot,

lakisäateisten mahdollisuuksien maksimaalinen käyttöönotto

Yhteenveto mekanismien jännitteistä

Kehittämistä vaativassa aikuissosiaalityössä	Aikuissosiaalityön tavoitetilassa
Heikommassa asemassa olevien ihmisten osallisuuden petos	Heikommassa asemassa olevien ihmisten osallisuuden lupaus toteutuu täysivaltaisena aikuisuutena
Kohteena oleminen ja toiseus	Paneutuva kumppanuus
Asiakasohjaus palautuvan kehän pyöriksenä ilman ulospääsyä	Asiakasohjaus ja asiakasvirtaus arjen tavoitteiden etenemisenä
Kysymys: teemmekö asioita oikein?	Kysymys: teemmekö oikeita asioita?
Irrallisia mekaanisia välineitä ja falskaavia rakenteita	Toimivien työkalujen kokonaisuus ja tukea-antavat rakenteet
Yhteistyötahot ulkopuolisia tehtävämäärittäjiä ('juoksuttajia')	Yhteistyötahot tukiverkostona
Eriarvoisuuden hallinnointia harmittomasti ilman rakenteellisia muutoksia	Rakenteellinen sosiaalityö ja eriarvoisuudennäkyvä lieventyminen

Aikuissosiaalityön tulokset

KAIMeR- teoriassa

- Toimenpiteiden tuottamat muutokset elinoloissa ja tilanteessa:
 - yleiset pintatason ulottuvuudet JA erityiset yksilölliset pintatason ulottuvuudet
 - yleiset syvälliset ulottuvuudet
 - erityiset syvälliset ulottuvuudet
 - pitkäaikaisvaikutukset
 - onnistumiset ja epäonnistumiset tuloksina

Aikusosiaalityön käytännössä esimerkiksi:

= havaitut muutokset jotka yhteydessä annettuun tukeen:

- Pintatason muutokset: odotettavissa olevat, esim. työkokeilu tukee päivärytmiä
- Syvätason muutokset: esim. minäkuva, taidot, vapautuminen ahdistuksesta
- Prosessitason muutokset: muutosten asteittainen syntyminen, kuten tietoisuus ja yhteisymmärrys tavoitteista
- Tulokset asiakkaan kannalta/ Asiakkaan 'toimeksianto', odotus, toive, *'Kun on omia unelmia omasta elämästä...niin olet olemassa'* (vaasalainen nuori aikuinen asiakas)
- Ulkoiset annetut tavoitteet / systeemiähtöisyys: työelämä, osallisuus, hyvä elämä, hyvinvointi, terveys
- Siirtyminen kunnioitettujen kansalaisten joukkoon

JÄNNITE: Osallisuus paremmasta tasa-arvoisemmasta elämästä vai pitäminen huono-osaisuuden polkujen toistuvissa kehissä?

Aikuissosiaalityön käyttöteoria asiakkaan sanoin:

”että on joku paikka jossa välitetään siitä mitä ihmisille kuuluu”